Таким чином, формування ефективної системи управління зовнішньоекономічної діяльності потребує впровадження управлінських інновацій, оскільки вони впливають на загальну ефективність діяльності підприємства, а розвиток потребує впровадження нових методів управління. Вирішальна роль управлінських інновацій полягає в тому, що вони забезпечують адаптацію всієї системи менеджменту до реалізації інших видів інновацій. З часом управлінські інновації можуть змінити стратегію підприємства, що матиме позитивний вплив на кінцевий результат його прибутковості та конкурентоспроможності. З іншого боку, реалізація управлінських інновацій досить складна, оскільки пов'язана зі змінами корпоративної культури, поведінки та уявлень працівників про менеджмент. Окрім цього, управлінські інновації є більш ризикованими за традиційний менеджмент, оскільки їх наслідки непередбачувані, а ризик виникнення конфліктів високий.

**Література**

1. Васильєва Т. А. Реінжиніринг бізнес-процесів підприємств: від традиційного до цифрового маркетингу / Т. А. Васильєва, Я. О. Ус, О. В. Люльов, Т. В. Пімоненко // Вісник Сумського державного університету. - 2020. - № 3. - С. 309-318.
2. Радченко Д. М. Структурно-функціональне моделювання бізнес процесу управління фінансовим плануванням на підприємстві / Д.М.Радченко // Молодий вчений. – 2016. - №6. - С.94-100.
3. Зоріна О. А. Нейромережеві технології в економічному аналізі діяльності корпорацій / О. А. Зоріна, О. В. Петраковська // Формування ринкових відносин в Україні. - 2019. - № 10. - С. 7-18.

**References**

1. Vasyl′yeva T. A. (2020). Reinzhynirynh biznes-protsesiv pidpryyemstv: vid tradytsiynoho do tsyfrovoho marketynhu (Reengineering business processes of enterprises: from traditional to digital marketing). Visnyk Sums′koho derzhavnoho universytetu. № 3. P. 309-318.
2. Radchenko D. M. (2016). Strukturno-funktsional′ne modelyuvannya biznes protsesu upravlinnya finansovym planuvannyam na pidpryyemstvi (Structural and functional modeling of the business process of managing financial planning at the enterprise). Molodyy vchenyy. №6. - S.94-100.
3. Zorina O. A. Neyromerezhevi tekhnolohiyi v ekonomichnomu analizi diyal′nosti korporatsiy (Neural network technologies in the economic analysis of the activities of corporations). Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini. № 10. P. 7-18.

JEL M11

**РАХВАЛ Ірина**
студенка 2-го курсу факультету управління фінансами та бізнесом, Державний вищий навчальний заклад «Львівський національний університет ім. Івана Франка», Україна

**ТАБАЧУК Андрій**
доцент, к.е.н., Державний вищий навчальний заклад «Львівський національний університет ім. Івана Франка», Україна

e-mail: rahvalirina@gmail.com

**Iryna RAKHVAL**
2nd-year student of the Faculty of Finance and Business Management, Lviv National University named after Ivan Franko, Ukraine

**Andrii TABACHUK**
Doctor of Economics, Associate Professor, Lviv National University named after Ivan Franko, Ukraine

# ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

# INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UKRAINE IN THE POST-WAR PERIOD: PROBLEMS AND PROSPECTS

**Анотація:** У публікації розглянуто стратегічні напрямки економічного розвитку держави у післявоєнний період. Особливу увагу звернено на те, що інноваційна політика є фундаментом перспективної економічної політики України та механізмом реалізації інвестиційного спрямування держави у повоєнний час.

**Ключові слова**: інновації, інноваційний розвиток, інноваційні стратегії, інноваційна політика України, інноваційний розвиток ОПК, інноваційний кластер, економіка України, післявоєнний період, інвестиції, цілі інноваційного розвитку.

**Abstract:** The publication examines the strategic directions of the economic development of the state in the post-war period. Particular attention is paid to the fact that innovative policy is the foundation of Ukraine`s prospective economic policy and a mechanism for implementing the state's investment direction in the post-war period.

**Keywords:** innovations, innovative development, innovative strategies, innovative policy of Ukraine, innovative development of defense industry, innovative cluster, economy of Ukraine, post-war period, investments, goals of innovative development.

Інноваційна політика країни у післявоєнний час – це сукупне втілення стратегічних пріоритетів інноваційної розбудови та розвитку економіки держави у секторах та регіонах, збалансованого з інтелектуальним потенціалом та виробничими ресурсами регіонів на базі знань та інновацій [4].

З початком вторгнення РФ на територію України, виникла низка негативних тенденцій розвитку економіки України, пов’язаних із зростаючою кількістю руйнувань об’єктів інфраструктури, вимушеною міграцією населення, демографічною кризою унаслідок великої смертності тощо [1, с. 51]. Крім того, війна виявила ще й проблему суттєвої нестачі наукових і практичних розробок щодо принципів та методів організації економіки післявоєнного часу й розвинення оборонно-промислового комплексу (ОПК) і збройних сил України (ЗСУ) у контексті розвитку економіки країни [3, с. 94]. Тому особливо актуальними стають питання пошуку шляхів і можливостей використання інноваційних факторів для забезпечення ефективного та стабільного розвитку економіки.

Так, широкий спектр наукових досліджень, вміння практично застосувати комерціалізацію інноваційних результатів, кваліфікаційні кадри сприяють інноваційному розвитку країни, що відповідає ідеології стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [2].

Ключовим пріоритетом економічного розвитку держави у повоєнний період є формування інноваційно-спрямованої стратегії із задекларованою пріоритетністю інноваційного розвитку ОПК шляхом включення його потреб у коло інноваційних трендів та фінансових пріоритетів на всіх рівнях – від стартапів до великих державних та міждержавних інноваційно-інвестиційних проектів. Така ситуація дала змогу визначити, що Україна потребує кардинальної зміни стратегії власного захисту. Ця стратегія повинна, з одного боку, вміщувати економічну складову вищенаведених процесів, спрямовану саме на ініціацію

інноваційного оновлення та розвитку оборонного комплексу. З іншого боку, інноваційний розвиток ОПК може стати рушійною силою інноваційного розвитку економіки в цілому [3, с. 96].

Прикладом успішного застосування такої стратегії є Ізраїль, де ОПК відіграє вагому роль у розвитку як Армії оборони Ізраїлю (АОІ), так й інноваційної економіки країни в цілому. Сутність підходу, що застосовує Ізраїль, полягає у тому, що бюджетні та інші видатки, які спрямовуються у наукові дослідження, підготовку кадрів, військову медицину та інші напрями інноваційного розвитку АОІ, ОПК та сфери безпеки, в адаптованому вигляді переносяться у суспільне життя у вигляді будівельних, інформаційно-комунікаційних, промислових, медичних та інших технологій. Тобто активно застосовуються принципи конверсії та трансферу технологій [3, с. 96-97]. Проаналізувавши досвід ряду інших країн (Японія, Греція, Німеччина тощо), які пережили воєнні дії (агресію), можна побачити, що для реалізації інноваційної політики у післявоєнний період формувався спеціальний координуючий та організаційно-керуючий інститут, який «уловлював технологічні віяння» та сприяв їх реалізації. Таким чином, в Україні, для реалізації інноваційної політики, рекомендується переорієнтувати діяльність Національного фонду досліджень України [4].

Державна і регіональна політика країни у повоєнний період має створювати рамкові умови функціонування економіки задля забезпечення інноваційного розвитку. Це стосується питань оподаткування, державних закупівель високотехнологічної продукції, технічного регулювання, захисту інтелектуальної власності, механізму створення військової безпеки країни. Головною метою державної політики у післявоєнний період з розвитку інноваційної діяльності є формування економічних умов для виведення на ринок конкурентоспроможної інноваційної продукції на користь реалізації стратегічних державних пріоритетів, з урахуванням специфіки розвитку регіонів та з перспективою впровадження / реалізації їх на світовому рівні [4].

У якості системи довгострокових соціально-економічних цілей інноваційного розвитку у післявоєнний період України можна виокремити наступні:

– підвищення якості життя населення та формування соціально-наукової спільноти;

– забезпечення економічного зростання та формування інформаційно-інноваційного типу економіки;

– розвиток інтелектуального середовища, фундаментальної науки, освіти, культури;

– створення сприятливої законодавчоправової системи та інноваційного клімату;

– підтримка масового інноваційного ентузіазму при впровадженні та реалізації стартапів;

– формування нового рівня державно-приватного партнерства на основі взаємовигідних умов;

– забезпечення оборони та безпеки інноваційного розвитку країни.

Завданнями вищих навчальних закладів у воєнний та післявоєнний період є не лише підготовка кадрів, що відповідають вимогам часу, а й «інкубатор» для проведення фундаментальних та прикладних досліджень і розробок, а також місце для реалізації ідей ініціативних осіб у вигляді стартапів [4].

У процес розробки та реалізації інноваційної політики у повоєнний період мають бути залучені практично всі міністерства країни, які мають виробити загальну стратегічну концепцію інноваційного розвитку країни, а також формування цільових програм національної безпеки та розвитку країни. Таким чином, державна політика країни сприяє створенню сприятливого середовища для інноваційного розвитку шляхом:

– підтримки реформ вищих навчальних закладів з метою їхньої орієнтації на інновації;

– створення інкубаторів та підтримка ініціативних осіб щодо створення стартапів спільно з компаніями та науково-дослідними інститутами, роблячи їх більш орієнтованими на попит національного та міжнародного ринків;

– зниження податків та соціальних виплат з метою зменшення навантаження на компанії, які бажають взяти на себе (інноваційні) ризики;

– зниження бар'єрів виходу на ринки з високим потенціалом для інновацій;

– забезпечення доступу до венчурного капіталу, особливо для стартапів;

– удосконалення механізму захисту прав на інтелектуальну власність.

Слід зазначити, що у повоєнний період відбудова у різних регіонах України буде нерівномірним, що пов'язано з воєнними діями (наприклад, Буча, Ізюм, Ірпінь, Маріуполь, Миколаїв) [4].

Така нерівномірність сприяє створенню інноваційних кластерів, які є цілісною системою підприємств і організацій з виробництва й споживання готового інноваційного продукту, що включає в себе весь інноваційний ланцюжок від розвитку фундаментальної наукової ідеї до виробництва та дистрибуції готової продукції, а також систему тісних зв'язків між фірмами, їх постачальниками і клієнтами, інститутами знань, що сприяють появі інновацій [4]. Інноваційний кластер формує певну систему поширення нових знань і технологій, забезпечує прискорення процесу трансформації винаходів в інновації, а інновацій у конкурентні переваги, розвиток якісних стійких зв’язків між всіма його учасниками [4].

У регіонах, що сильно постраждали, є передумова створення кластерів, з урахуванням його потенціалу. Так, наприклад, у Херсонській області є передумови щодо формування інноваційного територіального кластера за такими напрямками як енергія та навколишнє середовище, інформація та комунікації, авіація, виробництво та інженерія, транспорт та мобільність. У повоєнний період інноваційна діяльність України має інтегруватися з інвестуванням в інноваційні процеси на основі реалізації інноваційної політики. Ця політика має активізувати інновації та реалізовувати системні інструменти модернізації економіки в умовах кризи, на базі фундаментальних

положень економічної науки та активізації внутрішніх і зовнішніх факторів соціально-економічного розвитку країни при взаємодії із європейською інноваційною екосистемою.

Потрібно розробити збалансовану інвестиційну стратегію відновлення економіки у післявоєнний період на інноваційний шлях розвитку та визначити інвестиційні пріоритети диверсифікації промисловості у галузевому та регіональному розрізах на базі досвіду та інновацій. Ця стратегія не повинна суперечити стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, а бути удосконаленою відповідно до положення повоєнних дій.

Основними цілями даної інвестиційної стратегії у повоєнний період мають бути:

– формування пріоритетних напрямів щодо безпеки країни й розвитку регіонів та створення пріоритетних ринків;

– модернізація взаємовідносин між наукою та економікою, з рахуванням обмеженості регіональних ресурсів та світових стандартів;

– удосконалення інструментів рамкових умов для інновацій, які забезпечують стимул для здійснення інноваторства, дозволяючи отримувати вигоду зі своїх інновацій та перешкоджають незаконному поширенню ідей [4].

Запропоновано нову інноваційно-інвестиційну форму кластерних структур соціально орієнтованого типу (територіально-виробничий комплекс з орієнтацією на вирішення питань сталого соціально орієнтованого розвитку різних секторів економіки і регіонів країни), що є інтеграцією підприємств машинобудівної, гірничовидобувної, паливної промисловості, сільськогосподарської й енергетичної галузей (промислово – сільськогосподарський – видобувний кластер), із урахуванням ефективності роботи охорони здоров'я та ЖКГ, залученням інформаційних і освітніх заходів, що на основі комплексного підходу дозволить подолати наслідки кризового (воєнного) періоду, запобігти та усунути деструктивні процеси в економіці, розв'язати назрілі проблеми продовольчої та енергетичної безпеки, створити умови для успішної реалізації стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України (ст. 30 ЗУ про «Національну безпеку»), забезпечити швидкість задоволення ЖВІ більшості населення [1, с. 53]. Отже, інноваційно-інвестиційна політика України у післявоєнний час є фундаментальним чинником сталої перспективної економічної політики та головним ключем для реалізації інноваційного напрямку держави. Для забезпечення задоволення життєво важливих інтересів населення, соціальної стабільності і подальшого економічного зростання необхідно забезпечити чітке формулювання стратегії державної та регіональної економічної політики, що включатиме в себе низку цілей, таких як: чітке бачення удосконалень, досягнення прозорої структури регулювання та стимулювання, опора на фактичні дані для виявленого збою у роботі ринкових механізмів, відповідні часові рамки, здійснення реформ, створення спеціалізованих інститутів, розробка збалансованої інвестиційної стратегії тощо.

Україна має бути готова до будь-якого розвитку подій та формувати власну оборонну стратегію на підґрунті активізації інноваційних досліджень із подальшим трансфером технологій у цивільну економіку. Це надасть змогу отримати позитивний, а надалі й синергетичний ефект для ВПК і суспільства [3].

**Література**

1. Бондар-Підгурська О.В. Терииторіально-виробничі комплекси як основа сталого інноваційного соціально орієнтованого розвитку економіки у період воєнного часу та післявоєнної розбудови України // Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку: тези доповідей ІІІ Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ, 10 червня 2022 р. Т. 1. С. 50-53.

2. Кабінет Міністрів України «Розпорядження Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text (дата звернення: 26.09.2022).

3. Князєва О. А. Стратегічні вектори економічного розвитку країни у післявоєнний час. Науковий вісник Одеського національного економічного університету 2022, № 3-4 (292-293), с. 94-100 URL:http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/292-293/pdf/94-100.pdf

4. Яцкевич І. Інноваційна політика України у післявоєнний період. Економіка та суспільство. 2022. №39. URL:https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1392 (дата звернення: 26.09.2022).

**References**

1. Bondar-Pidhurs′ka O.V. Teryytorial′no-vyrobnychi kompleksy yak osnova staloho innovatsiynoho sotsial′no oriyentovanoho rozvytku ekonomiky u period voyennoho chasu ta pislyavoyennoyi rozbudovy Ukrayiny // Imperiatyvy ekonomichnoho zrostannya v konteksti realizatsiyi hlobal′nykh tsiley staloho rozvytku: tezy dopovidey III Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi Internet-konferentsiyi Kyyivs′koho natsional′noho universytetu tekhnolohiy ta dyzaynu, m. Kyyiv, 10 chervnya 2022 r. T. 1. S. 50-53.

2. Kabinet Ministriv Ukrayiny «Rozporyadzhennya Pro skhvalennya Stratehiyi rozvytku sfery innovatsiynoyi diyal′nosti na period do 2030 roku» vid 10 lypnya 2019 r. № 526-r.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text (data zvernennya: 26.09.2022).

3. Knyazyeva O. A. Stratehichni vektory ekonomichnoho rozvytku krayiny u pislyavoyennyy chas. Naukovyy visnyk Odes′koho natsional′noho ekonomichnoho universytetu 2022, № 3-4 (292-293), c. 94-100 URL:http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/292-293/pdf/94-100.pdf

4. Yatskevych I. Innovatsiyna polityka Ukrayiny u pislyavoyennyy period. Ekonomika ta suspil′stvo. 2022. №39. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1392 (data zvernennya: 26.09.2022).